

Általános bevezetés a választottbíráskodás világába, betekintés a gazdasági mediáció alkalmazásába a lehetőségek és a szabályozás tükrében

Mottó:

„Megjósolom, hogy a következő generáció legnagyobb társadalmi lehetősége abban rejlik, hogy az emberi hajlamot az együttműködés és a megegyezés irányába tudjuk terelni a versengés és a rivalizálás helyett. Ez lehet napjaink legkreatívabb társadalmi tapasztalata.”¹

Derek C. Bok, a Harvard Egyetem elnöke

Témafelvetés

A gazdasági szereplők pozitív megítélése szempontjából, nemzetközi kapcsolataik megóvása, az üzleti együttműködés megóvása érdekében megoldásként szolgálhat az alternatív vitarendezés különböző alakzatainak vizsgálata. Az *Alternative Dispute Resolution* process, azaz az Alternatív Vitarendezési Fórum (továbbiakban: ADR) egyike a leggyakrabban használt és legnagyobb hagyománynak örvendő alternatív vitamegoldó eljárásoknak, egyetemben a mediáció térhódításával. A választott bíráskodás nemzetközi kereskedelmi típusú ügyeknél, államok közötti nézeteltérések során, üzleti viták megoldása körében alkalmazott eljárási módszer. Fajtaspecifikus tulajdonságként megemlíthető az ún. állandó választottbíráóság és az eseti választottbíráóság, melyekről a későbbiekben részletesen szólok.²

---

* Szekeres Diána, főiskolai tanársegéd, Budapesti Gazdasági Főiskola, Gazdálkodási Kar, Zalaegerszeg, PhD hallgató, Zalaegerszeg

¹Partners füzetek 4, Mediáció az egészségteremtés művészete, Interaktív tréning program, (Partners Hungary Alapítvány, Budapest), 3.

²Horváth Éva-Kálmán György, Nemzetközi eljárások joga- a kereskedelmi választott-

Tanulmányomban a választott bíraskodást és a gazdasági mediációt mutatom be. Véleményem szerint ki kell aknázni a lehetőségeket, és biztosítani szükséges a feltárható igényekre történő reflektálást, válaszokat biztosítani a felmerülő kérdésekre és szükségyszerű kidolgozni és folyamatosan az igényeknek megfelelően bővíteni a valóban megoldást biztosító kommunikációt.

Előrebocsátom, hogy az alternatív konfliktuskezelési módszer olyan lehetőség, amely a vitás felek számára egyezség megteremtését biztosíthatja. Amennyiben a vita rendezésére megegyezés útján mégsem kerülne sor, az eljárás bírósági keretekben folytatódhat.

A. Fejezet: Bevezetés a választottbíraskodásba

„Kerüld a pereskedést. Törekedj a kompromisszumra, amikor csak lehetséges... ha papíron nyersz is, ténylegesen veszíteni fogsz: tiszteletdíjat, költségeket és időt.”

(Abraham Lincoln)

I. A választottbíraskodást érintő történeti áttekintés

I. A középkor választottbíraskodása³

Szent István király II. dekrétumának 16. cikkében szerepel elsőként a választott bírák fogalma, melyet rendes bírák helyett egyeztetőknek, békéltetőknek nevez a jogforrás.⁴

Az állandó szervezetrendszer kialakulása mellett, az alkalmi, illetve, bizonyos eseti jelleggel működő fórumok is fennmaradtak. A XII-XIV. században az eseti, vagy fogott bíró az ítéletet személyi, szakmai, tapasztalatai, valamint tekintélye alapján hozta meg. A felek az eljárást megelőzően szóban, vagy írásban alávetették magukat a döntésnek.⁵ A

---

bíróság, Osiris Kiadó, Budapest, 1999., 17. o.

³ Horváth Éva-Kálmán György, Nemzetközi eljárások joga- a kereskedelmi választottbíróság, Osiris Kiadó, Budapest, 1999., 81-82. o.

⁴ Fabinyi: A választott bíraskodás 23. o.

⁵ Tárkány Szücs Ernő, Magyar jogi népszokások, Akadémiai Kiadó Budapest, 1981., 801.o.

fogott bírák (per modum arbitrii) az illetékességgel rendelkező bíróság számára beszámolási kötelezettséggel rendelkeztek. Az eljárásra jogosult bíróság lehetett úriszék, valamely hiteles hely vagy városi bíróság.

Amennyiben a felek nem kívántak élni az eljárásra illetékes bíró személyével, vagy az eljárás lefolytatásának lehetősége meghaladta az eljáró bíró hatáskörét, ún. fogott bírakat választhattak. A felek felkérése után a bírák teljes jogkörrel járhattak el. A per modum arbitrii eljárása egyfajta bíraskodásként szolgált.⁶ Ennek az a lényege, hogy a szembenálló felek bíráik személyét szerződésben, határozták meg.⁷ Az eljáró bíró tekintélye megkérdőjelezhetetlen volt. Nem csak üzleti ügyekben, hanem rokonsági ügyek során fellépő vitás kérdésekkel is fordulhattak a felek a bírókhoz. A döntés végrehajtása során szakhatóságra nem volt szükség, erkölcsi kötelezettség folytán végrehajtást eredményezett az eljárás.

A szerződésben nemcsak a bírák személyének kikötésére került sor, hanem azon hátrányok meghatározására is sor került, melyek nem teljesítés esetére kilátásba kerültek. A meghozott döntés ellen kifogással élhettek a felek, - illetve visszautasíthatták azt.⁸

A fogott bíró intézménye a török megszállás idején állandósult, mely a 18. század közepéig fungált társas bíróságként. A bíróságot az előjáróság hívta életre a szomszéd városokból áthívott bírákkal és a városba került idegenekkel kiegészülve. A bíróság a lakosság szélesebb körét érintő, nagyrészt elvi jelentőséggel bíró polgári és büntetőügyekben hozott döntést, amely határozati formában került kihirdetésre vasárnaponként. Az ítélezés során figyelembe vették a szokásjogon alapuló anyagi – és eljárási szabályokat. A konfliktusok megoldása során a jogi szokások általánosságban két csoportra oszthatóak: egyrészt erőszakos úton kikényszerített szokásokról, mint például-párbajról, kihívásról, verekedésről lehet szó, illetve sorsvetés, istenítélet alakult ki, példaként említve a böjtölést, az aszkétizmust, a nyílhúzást. Amennyiben a konfliktushelyzetben a másik fél is érintett volt,⁹ akkor a magánjogi és bünte-

---

⁶ Barabás A. Tünde, *Börtön helyett egyezés? Mediáció és más alternatív szankciók Európában*, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti kiadó Kft., Budapest, 2004, 42-43. oldal

⁷ Magyar Néprajzi Lexikon, Imreh István, *A rendtartó székely falu*, Bukarest, 1973.

⁸ Barabás A. Tünde, *Börtön helyett egyezés? Mediáció és más alternatív szankciók Európában*, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti kiadó Kft., Budapest, 2004, 42-43. oldal

⁹ A viták lényegének megvizsgálásához, eldöntéséhez harmadik személy közbenjárásával, aki részben döntési jogosultsággal is rendelkezett, sor kerülhetett, amely alá a felek

tőjogi elemeket a szabad szóbeli bizonyítás lehetőségének figyelembevételével alkalmazták a konfliktusmegoldást segítő harmadik személy jelenlétével, - állandó, vagy alkalmi jelleggel - párhuzamosan az 1750-es évektől majd másfél évszázadon keresztül.

A becsületbeli ügyek eldöntésére szolgált az ún. békebíró intézménye. Ebben az esetben tisztai, vallási, egyházi egyesületekben, vagy baráti társaságokban választottak kompetens személyt a becsületbeli ügyek visszasságmentes eldöntése érdekében.

2. *Múlt és jelen*¹⁰

Magánbírásgot a vitás felek maguk választhatták, melynek ítéletét a XVII. századtól a rendes bírói ítélettel egyenrangúnak tekintették. Elsőként a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában született 1868. évi LIV. törvénycikk tartalmazta a magánbírásgai ítéletek elfogadásának lehetőségét.

Az 1868. évi LIV. Törvénycikk 499-501. §§-ai és a 345§-a szerint, amennyiben nem neveztek meg bírót a szerződésben akkor az ellenfélnek kell kinevezni választottbíróját, ha nem él ezzel a lehetőséggel a másik fél bírósági kijelölést igényelhet.¹¹ Tehát a felek rendelkezését tartja elsődlegesnek a törvény és ennek hiányában a bírósági ítélezést.

Fontos hangsúlyozni, hogy a polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1868. évi LVI. törvénycikk szerint a polgárok kölcsönös szerződés alkalmazásával a választottbírásg dönthetett peres ügyeikről. A választottbírásg lendületét tükrözi, hogy korán kialakult a tőzsdei választottbíráskodás is (1881. évi LIX. törvénycikk melyet később módosított az 1868. évi LVI. törvénycikk).¹²

---

a hagyomány erejénél fogva voltak kötelesek alávetni magukat. Az alakszerűsége és az anyagi szabályrendszerre a helyi jogi népszokások érvényesülése volt megfigyelhető. Tárkány Szűcs Ernő, Magyar jogi népszokások, Akadémiai Kiadó Budapest, 1981., 796. oldal

¹⁰ Horváth Éva-Kálmán György, Nemzetközi eljárások joga- a kereskedelmi választottbírásg, Osiris Kiadó, Budapest, 1999., 82-83. o.

¹¹ Fabinyi: i.m. 33-34. o., in: Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 229. o.

¹² Gellért: Új törvény a választottbíráskodásról. 450. o., in: Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-

Míg a régi időkben elsősorban a harmonizáció megteremtésére és a békefenntartásra törekedtek az eljárás igénybevételével, addig mára a piacgazdaság modern vívmányainak megfelelően olcsó és gyors vitaelrendezési móddá vált a választott bíraskodás intézménye.

A II. világháború a választottbíraskodás, nemzetközi választottbíraskodás szerepkörét megnyirbálta. Az 1952. évi III. törvény, a hatályos Pp. első verziójában nem volt rendelkezés a választottbíraskodásról, ezt bővítette ki az 1972. évi 26. törvényerejű határozat a Pp.-t a XXIV. fejezettel, ami már rendelkezett – öt paragrafusban – a választottbíraskodásról.

A kereskedelmi viták ily módon történő rendezésének jellemző jegye, hogy az állam e hatáskör meglétét, azaz a döntési kompetencia gyakorlását fokozatosan kiengedte a kezéből, mindazonáltal végrehajtó apparátusával kikényszerítette az ítéletek meghozását. 1980-as években a választottbíraskodás tekintetében a jogalkotás terén nagy előrelépések voltak. Korábban a 8/1978. (XII. 5.) IM határozat egy a gazdálkodó társaságok között fuvarozási és vállalkozási szerződésből származó jogvitákban eljáró választottbíróság – különleges ad hoc választottbíróság – rendelkezett, járt el. Bíráit a Gazdasági Kamara közgyűlése jelölte ki három évre és vette jegyzékbe és csak ebből lehetett kiválasztani a választottbírákat.

Az 1988. évi VI. törvény 18. paragrafusa rendelkezett a gazdasági társaságok jogvitáiról, csakúgy mint az 1988. évi XXIV. törvény is. A törvények magukban foglalták a választottbíróság igénybevételének lehetőségét.

Ennek alapjául szolgált a Polgári Törvénykönyv 1993. évi módosítása (1993. évi XCII.), ami nem más mint a Ptk. 7 § (2) bekezdésével való kiegészítés. Ezek alapján minden típusú szerződéses jogviszony esetében lehetővé tette a választottbíróság eljárását.

E rendelkezést tovább módosította az 1994. évi LXXXI. törvény 1994. december 13-ai módosítása. A változtatások abban foglaltak, hogy a felek akkor köthetnek ki választottbírósági eljárást, ha egyikük gazdasági tevékenységgel hivatásszerűen foglalkozik és a vita ezen tevékenységgel kapcsolatos. Ennek eredménye, hogy az eljárásban természetes személy is részt vehet.

Jelen államigazgatási rendszerünk a választott bírásokról szóló 1994. évi LXXI. Törvényben (a továbbiakban: Vbt.) szabályozza a jogterületet, magában foglalva a vonatkozó belföldi és nemzetközi területet is.

A Vbt. leginkább az ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottságának modell-törvényére hasonlít. Az 1961. április 21-én kelt Európai Egyezményt az 1964. évi 8. törvényerejű rendelettel hirdette ki, ezek után a New York-i egyezményt 1962. évi 25. törvényerejű rendeletként vezette be a magyar jogrendszerbe. A fent említett két egyezményen kívül fontos megemlíteni továbbá a KGST országokat szabályozó Moszkvai Egyezményt is. Ez tette kötelezővé a tagállamok közötti jogviták rendezésében a választottbírók alkalmazását. Alapvetően a vállalatok közötti áruszállítási viták rendezésére írta elő kötelező jelleggel.

A '70-es és '80-as években a vitarendezésekben megnőtt a nem szocialista országokkal való választottbírói perek száma. Nagyon jó példa erre az Osztrák Szövetségi Gazdasági Kamara és a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara által megkötött megállapodás, ami lehetővé tette, az amerikai és magyar jogviták Bécsben való rendezését, az UNCITRAL Mintaszabályzat alapján.

II. Választottbíráskodás az angolszász és kontinentális joggyakorlat tükrében

Az angolszász országok választottbíráskodási gyakorlatát elsősorban az egyesbíró általi eljárás jellemzi. A kontinentális gyakorlatban, Magyarországot is beleértve, többnyire többes bírói eljárás a meghatározó ezen a jogterületen. Általánosságban a többes bírói eljárás háromfős eljárásnak tekinthető. A magyar jogszabályi felhatalmazás értelmében akkor adott a lehetőség a választottbírói eljárás igénybevételére, amennyiben a felek kikötötték azt a bírói út helyett, valamint ha azt a választottbírói szerződés tartalmazza. Ez a szerződés a felek közötti vita rendezését helyezi kilátásba a testület előtt, szerződéses, vagy szerződésen kívüli jogviszonyból létrejövő vita megoldását tekintve.

III. A választottbíróval szemben fennálló követelmények rendszeréről

1. A választottbírói hivatás feltételrendszeréről¹³

A feleket megilleti a kijelölés joga a választottbírák személyének meghatározásakor, azonban a tisztség betöltésének feltétele a teljes körű függetlenség és annak a kizárása, hogy bármiképpen a felek részére képviselői jogot lássanak el. A titoktartási kötelezettség biztosítása nélkülözhetetlen a hivatás gyakorlásában. Utasítás elfogadására nincs módjuk.

A választottbírói tisztség betöltéséhez számos feltételnek kell megfelelni. A hatályos jogi szabályozás értelmében ezek közé tartozik a büntetlen előélet és a huszonegyedik életkor betöltése.

Kizáró tényező választottbírói tisztség betöltésekor a jogerős ítélet alapján fennálló közügyek gyakorlása alóli eltiltás hatálya, a jogerős gondnokság alá helyezés ténye. Az sem láthatja el a választottbírói tisztiséget, akit a bíróság jogerősen végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt mindaddig, amíg a büntetett előlethez kapcsolódó hátrányok alól nem mentesül.

2. A választottbírói testületi felépítés típusai¹⁴

A felek eltérő rendelkezése híján a választottbíróóság háromfős tanácsként jár el. A vitás felek egy-egy bírót delegálnak, akik együttesen kinevezik majd a harmadik tagot. Ha a létszám meghaladja a három tagos létszámot, a kijelölt bírák további tagok kinevezésére jogosultak. Az is felmerülhet továbbá, hogy egyesbíró jár el, illetve az előzőekben említett esetben akár az általános tanács összetétele is emelkedhet.

---

¹³ Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 237. o., 247-248.o.

¹⁴ Horváth Éva-Kálmán György, Nemzetközi eljárások joga- a kereskedelmi választottbíróóság, Osiris Kiadó, Budapest, 1999., 57-58. o.; Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 234. o.

3. A választottbírói megbíztatás megszűnése¹⁵

Számos módja lehet a megbíztatás megszűnésének. Ezek közé tartozik a kizárási eljárás, a lemondás, és a felek megállapodása szerinti megszüntetés.

Az ún. kizárási eljárás, amely alkalmazására akkor kerülhet sor, ha a bíróval szemben olyan kétség merül fel, hogy függetlensége, pártatlansága megkérdőjelezhető, valamint a szükséges szakképzettséggel sem rendelkezik. Aki a választottbíróval szemben kizárási indítvánnyal kíván élni, olyan nyilatkozatot kell megküldenie a választottbírárság részére, amely az indítvány teljes körű indokolását magában foglalja. A választottbírárság összetételéről történő tudomásszerzéstől számított 15 napos határidő áll rendelkezésre a kérelmező számára a kizárási iránti ok benyújtására. Abban az esetben, ha a választottbíró a megbíztatásáról nem kíván lemondani, illetőleg az ellenérdekű fél ellenkező álláspontot képvisel, a választottbírárság kompetenciájában van a döntéshozatal.

A választottbírák kijelölésében a Vbt. a Modell-törvényhez képest némiképp eltérő szerkezetet követ. Amíg Modell-törvény elsőként a választottbírák számával, majd a választottbírárság megalakításával foglalkozik, addig a Vbt. 11.§ a választottbírákkal kapcsolatos legalapvetőbb rendelkezéseket foglalja magába. A Modell-törvény ilyen tartalmú rendelkezést nem tartalmaz. A függetlenség és pártatlanság fogalmát a Vbt. sem határozza meg, de a választottbírák nem képviselői a feleknek.

A Vbt. 12.§-a értelmében nem jogosult a választottbírói tisztség betöltésére az: olyan személy, akit a 24. életévét nem töltötte be, aki közügyektől eltiltott jogerős bírói ítélet alapján, akit a bíróság jogerősen gondnokság alá helyezett, továbbá azon személy sem, akit végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, amíg a büntetett előlethez fűződő hátrányok alól nem mentesül.

Ezek a feltételek logikus megfontoláson alapulnak. A felek szabadon dönthetnek a választottbírák számában, de semmiképp nem lehet páros, kizárólag páratlan. A Vbt. és a Modell-törvény a választottbírák számának szabályozását illetően tartalmaz hasonlóságokat, mivel ha nem

---

¹⁵ Horváth Éva-Kálmán György, Nemzetközi eljárások joga - a kereskedelmi választott-bírárság, Osiris Kiadó, Budapest, 1999., 61-63. o.; Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárási, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 240-241. o., 243. o., 251-252. o.

tudnak megegyezni azok számában, akkor a tanács létszáma 3 fő lesz. A Modell-törvénytől eltérően a Vbt. nem foglalja magában azon megegyezést, miszerint bármilyen nemzetiségű eljárhat választottbíróként. A korábbi magyar irodalom ezt elismeri és Magyarország a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodásról szóló Európai Egyezményt is elfogadta. A választottbírák kijelölése kapcsán van néhány szükséges szabály.

Három főből álló tanács esetén, ha nem állapodnak meg a bírák kijelölésének módjában, akkor mindegyik fél egy-egy választottbírárt nevez ki, és az így megválasztott két választottbíró nevezi ki az eljáró tanács elnökét.

A felhívástól számított 30 napon belül saját választottbíróját, valamint a két választottbíró 30 napon belül nem nevezi ki az eljáró választottbírárság elnökét, úgy a megválasztást az állami bíróság valósítja meg.

Ha a felek háromnál több választottbírából álló tanácsot állítanak fel, viszont nem állapodnak meg a kijelölés rendjében, akkor a 30 napos előírt időpontot tartalmazó szabályokat kell alkalmazni, úgy hogy a hiányzó választottbíró kinevezéséről a bírák szavazati többséggel döntenek.

A Vbt. 15-16§-ai olyan előírásokat foglalnak magában, melyektől a felek semmiképp sem térhetnek el. Abban az esetben, ha valamelyik fél nem a felek által meghatározott eljárási rend szerint jár el, nem tudnak megállapodásra jutni, akkor bármelyik fél meghatározott bírósághoz fordulhat a kijelölés céljából kivéve, ha más módot írtak elő. A Vbt. 16§ többé-kevésbé követi a Modell-törvény 11. cikkelyének ötödik bekezdését. Azt foglalják magukban, hogy a hiányzó választottbíró választása során ügyelni kell a választottbírótól elvárt szakképzettségre, amely szükséges a független és pártatlan választottbíró kijelöléséhez. A Modell-törvény által meg kell vizsgálni a hatóságnak vagy a kijelölő bíróságnak az eltérő nemzetiségű bíró választását, hogy az indokolt-e. Elsősorban nemzetközi választottbírársági eljárás esetén van szerepe. A törvény leginkább a belföldi választottbíráskodást tartja szem előtt és csak ezután szabályozza a külföldit.

Amennyiben a kijelölést követő elfogadás után a feladatok ellátása akadályba ütközik, vagy felmerül a választottbíró alkalmatlansága, továbbá, ha egyéb oknál fogva a határidők megtartása nem biztosított,

sor kerülhet lemondásra, illetőleg a felek megszüntethetik a megbízást. Adott esetben az új választottbíró kijelölésével a korábbi választott bíróval szemben fennálló feltételeket kell támasztani az új személy jelölésekor is.

IV. Az eljárás jellemző jegyeinek bemutatása középpontjában a szabályrendszer kialakításával¹⁶

A választottbíróági eljárás szabályait a felek szabadon határozhatják meg. Tiszteletben hivatottak tartani az egyenlő bánásmód elvét is.

Az eljárás titkos, azaz a döntést illetően a feleket titoktartási kötelezettség kötelezi, azaz a határozatok nyilvános közlése nem biztosítható. A felek ellenkező akaratnyilatkozata hiányában az eljárás nyelve: magyar.

Az eljárás lefolytatásának helyszíne különbözőséget mutat az eseti, valamint az állandó típusú választottbíróág esetében. Az első esetben a bíróság maga határozza meg az eljárás helyét, míg a második esetben a bíróság székhelye határozza meg a választottbíróág eljárásának helyszínét.

1. A választottbíróági eljárás lefolytatása¹⁷

A kereseti kérelem benyújtására a felek számára a tudomásszerzéstől számítva az általuk megkötött megállapodásban szereplő meghatározott határidő áll rendelkezésre. A felek számára a vonatkozó válaszirat, benyújtására ugyancsak az általuk megkötött megállapodásban szereplő meghatározott határidő áll rendelkezésre. A válaszirat mellékletét képezi az alapul szolgáló tények igazolása. Az eljárás során azonban a felek rendelkezésére áll a megtett nyilatkozatok módosításának, valamint kiegészítésének lehetősége.

Bizonyítási eszközként sor kerülhet szakértők bevonására, kiemelt szakértelmet igénylő kérdések megválaszolására, tudomásszerzés céljából a felek részletes meghallgatására, melyről kötelező jelleggel

---

¹⁶ Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 249. o.

¹⁷ Horváth Éva-Kálmán György, Nemzetközi eljárások joga- a kereskedelmi választottbíróág, Osiris Kiadó, Budapest, 1999.,93-94. o.,115-116. o., 125-126. o.

jegyzőkönyv felvételére kerül sor. A bizonyítási eljárás során szükség szerint állami jogsegély nyújtását indítványozhatja a választottbíróóság. Az adott, már megindított eljárást a tanács megalakulásától számított hat hónapon belül mindenképpen be kell fejezni.

*2. Döntéshozatal rendje*¹⁸

A választottbíróóság többes bírói eljárás esetén szavazással dönt, a többségi álláspont szerinti döntés biztosításával. Szavazategyenlőség, illetőleg közös többségi álláspont kialakulásának hiányában az elnök szava dönt. Az ügyet az ügy érdemi lezárását biztosító ítélet, valamint az eljárás megszüntetésére irányuló végzés zárja le. A felek tényleges egyezségkötése esetén a bíróság az eljárás megszüntetését rendeli el.

*3. Jogorvoslati jogosultság biztosítása*¹⁹

A meghozott ítélet kapcsán lehetőség nyílik az ítélet kézbesítésétől számított legfeljebb hatvan napon belül, - azon fél számára, akiről az ítélet rendelkezést tartalmaz -, érvénytelenítést kérni az ítélet tekintetében. Az alkalmazhatóság szempontjából a következő feltételek fennállása szükséges: A választottbíróósági szerződés megkötésének időpontjában a fél jogképességének, illetőleg cselekvőképességének hiánya, a megkötött szerződés érvénytelensége, a szabályszerű értesítés hiánya. A szabályszerű értesítés a választottbíró kijelölésére, vagy a választottbíróósági eljárásáról szóló értesítés hiányosságára, valamint arra vonatkozhat, hogy az előterjesztő fentiekben említett képessége hiányozott. Abban az esetben is megkérdőjelezhető az eljárás során születő ítélet alkalmazhatósága, ha az ítéletről olyan jogvitás ügyben születik döntés, amely nem tartozik a választottbíróósági eljárás hatálya alá. Szintén az alkalmazhatóság kérdését veti fel a választottbíróóság összetételének, a törvényi előírásoknak való megfelelés hiánya, valamint a felek megállapodásnak meg nem tartása.

---

¹⁸ Horváth Éva-Kálmán György, Nemzetközi eljárások joga- a kereskedelmi választottbíróóság, Osiris Kiadó, Budapest, 1999., 96-97. o.

¹⁹ Horváth Éva-Kálmán György, Nemzetközi eljárások joga- a kereskedelmi választottbíróóság, Osiris Kiadó, Budapest, 1999., 97. o.

Magyarországon a választottbíráskodás területén a két legjelentősebbnek tekinthető szervezetet kívánom kiemelni. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, illetve a szervezett választottbírószakra kell gondolnunk. Ez utóbbi már 1989. szeptember 1-jén Eljárási Szabályait a UNCITRAL Mintaszabályzata alapján módosította. Ez a legjelentősebb választottbírószaki intézményünk, nem egy nemzetközi ügyet is tárgyal.

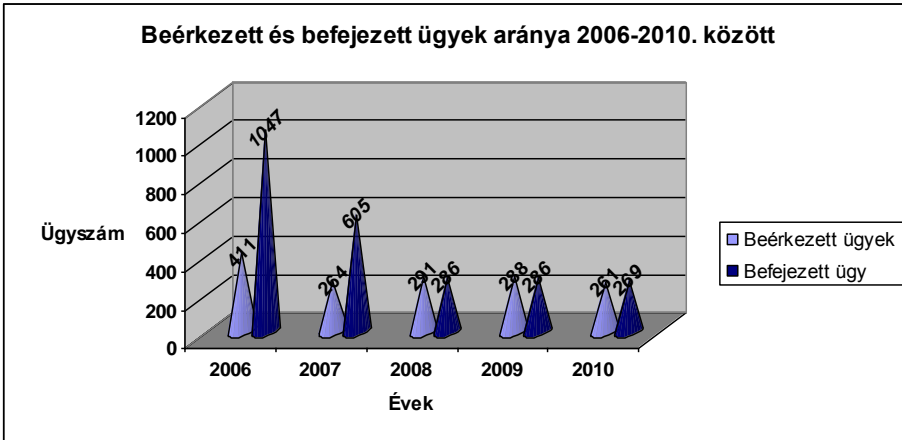
Említést érdemel a tőke és pénzügyi ügyek esetében, egy különleges választottbírószak, a Pénz- és Tőkepiaci Állandó Választottbírószak.

IV. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Állandó Választottbírószak²⁰

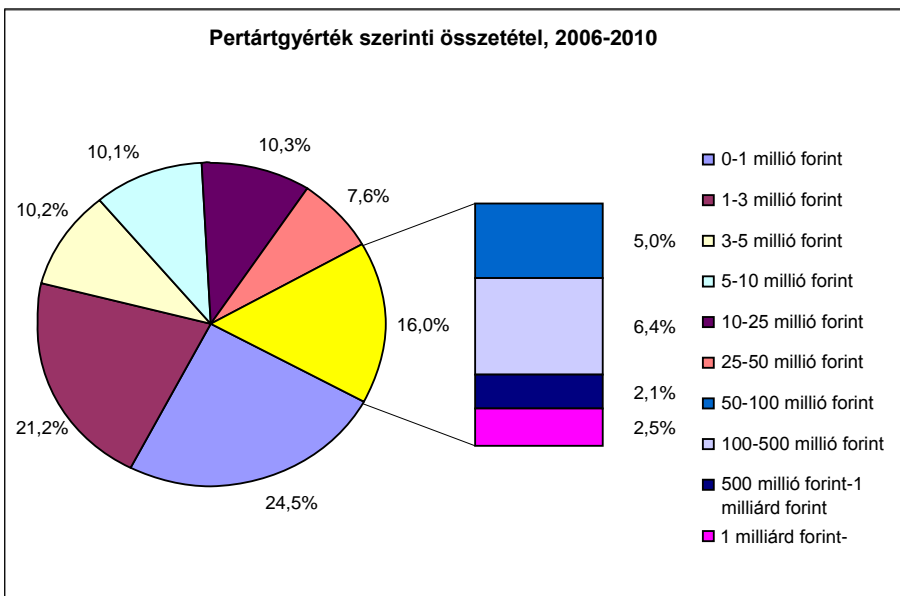
Magyarországon a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett működő szervezett állandó választottbírószak, melynek elnöke: prof. dr. Kecskés László egyetemi tanár. Létrejött az 1994. évhez köthető, amikor, a Magyar Gazdasági Kamara Választott- bírószakának jogutódjaként létrejött. Mind Magyarországon, mind pedig a nemzetközi összehasonlítást tekintve jelentős tekintélyt tudhat magáénak, hiszen a szervezet a jogtudomány jelentős szakembereinek gyűjtőhelye. Az eljárás erénye gyorsaságában, a nyilvánosság kizárásában rejlik, melynek köszönhetően a jó hírnév védelme, az üzleti megítélés nem kerül veszélybe.

---

²⁰ Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 244-254. o.

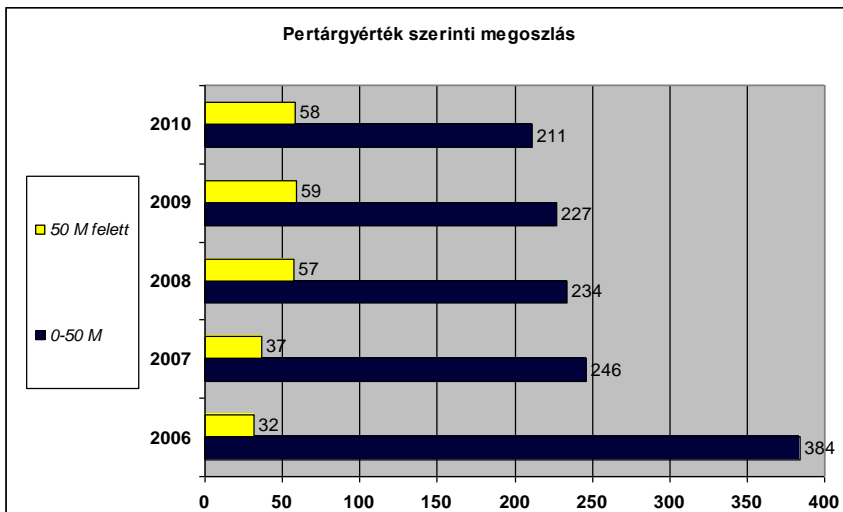
1. számú oszlopdiaagram, forrás: saját szerkesztés²¹

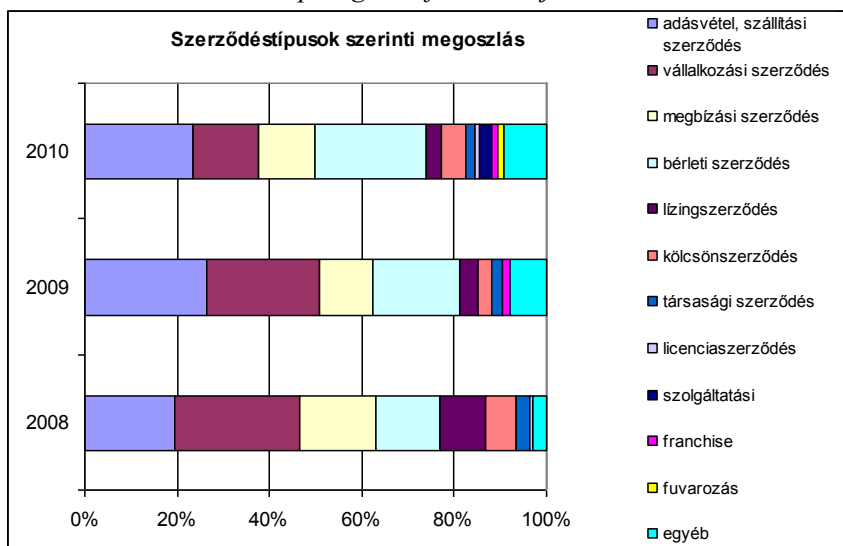
1. számú kördiagram, forrás: saját szerkesztés²²

²¹ <http://www.hbkik.hu/index.php?id=11954>; Lukács Józsefné, A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Választottbíróóság titkárságvezetője, A választottbíráskodás a legfontosabb alternatív vitarendezési lehetőség, forrás: <http://valasztottbirosag.mkik.hu> (letöltés dátuma: 2011. 06. 01.)

²² <http://www.hbkik.hu/index.php?id=11954>; Lukács Józsefné, A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Választottbíróóság titkárságvezetője, A

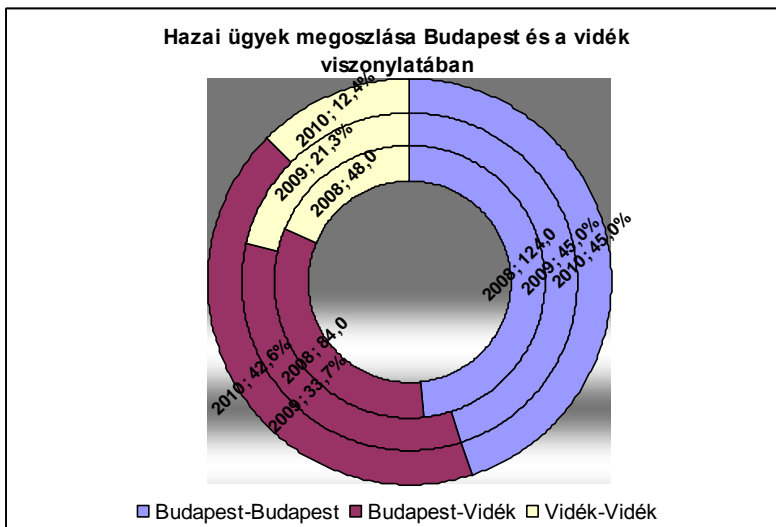
2. számú oszlopdiagram, forrás: saját szerkesztés²³

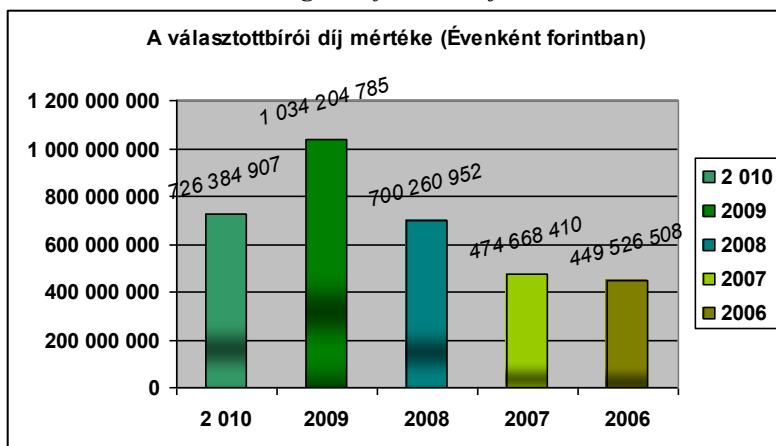
1. számú sávdigram, forrás: saját szerkesztés²⁴

választottbíráskodás a legfontosabb alternatív vitarendezési lehetőség, forrás: <http://valasztottbirosag.mkik.hu> (letöltés dátuma: 2011. 06. 01.)

²³ <http://www.hbkik.hu/index.php?id=11954>; Lukács Józsefné, A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Választottbíráskodás titkárságvezetője, A választottbíráskodás a legfontosabb alternatív vitarendezési lehetőség, forrás: <http://valasztottbirosag.mkik.hu> (letöltés dátuma: 2011. 06. 01.)

2. számú sávdiaagram, forrás: saját szerkesztés²⁵

3. számú oszlopdiagram, forrás: saját szerkesztés²⁶

²⁴ <http://www.hbkik.hu/index.php?id=11954>; Lukács Józsefné, A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Választottbíróóság titkárságvezetője, A választottbíráskodás a legfontosabb alternatív vitarendezési lehetőség, forrás: <http://valasztottbirosag.mkik.hu> (letöltés dátuma: 2011. 06. 01.)

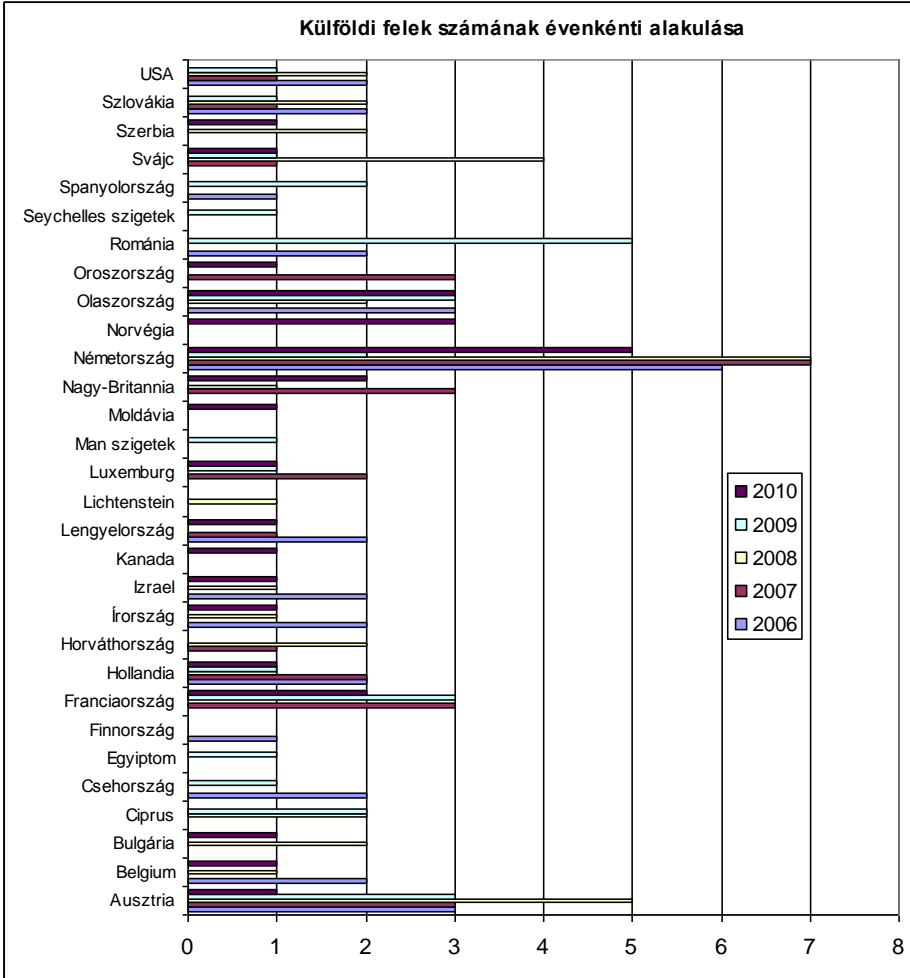
²⁵ <http://www.hbkik.hu/index.php?id=11954>; Lukács Józsefné dr. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Választottbíróóság titkárságvezetője, A választottbíráskodás a legfontosabb alternatív vitarendezési lehetőség, forrás: <http://valasztottbirosag.mkik.hu> (letöltés dátuma: 2011. 06. 01.)

Az eljárás további szerencsésnek nevezhető alkalmazási alakulásához hozzájárul a 2008. január 1-jétől bevezetett gyorsított eljárás alkalmazható intézménye. Akkor vehető igénybe a jogintézmény, ha a választottbírói kikötés során a felek az eljárás igénybevételének lehetőségére utalást tesznek. A felek számára tizenöt napos határidő áll rendelkezésre az eljárási cselekmények megvalósítására, mely határidő bizonyos esetekben további nyolc nappal kibővíthető. A választottbíró egyesbíróként jár el, a felek akarategyezősége esetén egyöntetűen ők hoznak döntést a személyéről; véleménykülönbség fennállásakor viszont a választottbíró elnöke határoz a kérdésben. Az eljárás során a felek írásban terjesztik elő az indítványukat. A döntést szóbeli eljárás kitűzése nélkül, a beterjesztett iratok alapján hozza meg az eljáró bíró. Az eljárás gyorsított formája nem zárja ki a tárgyalás megtartásának lehetőségét, melyre akkor kerülhet sor, ha a felek egyike arra vonatkozóan írásban igényt terjeszt elő, illetőleg az eljáró bíró így dönt. Amennyiben nem kerül sor szóbeli meghallgatásra, az utolsó iratbenyújtás napjától számított nyolc napos határidőn belül a bíró döntést hoz. Az írásban rögzített és indokolással ellátott ítéletet a felek számára tizenöt napon belül kézbesíteni kell.

---

²⁶ <http://www.hbkik.hu/index.php?id=11954>; Lukács Józsefné, A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Választottbírói titkárság vezetője, A választottbíráskodás a legfontosabb alternatív vitarendezési lehetőség, forrás: <http://valsztottbirosag.mkik.hu> (letöltés dátuma: 2011. 06. 01.)

2. számú oszlopdiagram, forrás: saját szerkesztés²⁷

²⁷ <http://www.hbkik.hu/index.php?id=11954>; Lukács Józsefné, A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Választottbíróóság titkárságvezetője, A választottbíráskodás a legfontosabb alternatív vitarendezési lehetőség, forrás: <http://valasztottbirosag.mkik.hu> (letöltés dátuma: 2011. 06. 01.)

*1. Miért teszik le a voksot a felek a választottbírói eljárás mellett?*²⁸

A nemzetközi gyakorlat alapján számos előny említhető meg az eljárás alkalmazásának területén.

Elsőként a különleges szakértelem szerepét emelem ki, hiszen speciális jogviták esetén az eljáró tanács tagjai közül a szakmában jártas szakember segítségével születik döntés. A választottbírók tehát nem kifejezetten csak jogászok közül kerülhetnek ki. Így az eljárás lerövidülését segítheti elő az „első kézből” születő szakmai döntés biztosítása.

Utalok az eljárás gyorsaságára, tekintettel arra, hogy az első fokú eljárásban sor kerül a döntéshozatalra. A szigorúan korlátozott jogorvoslati lehetőségek hozzájárulnak az eljárás elhúzódásának megelőzéséhez.

Az eljárás költséghatékony. Ez abból ered, hogy a szakértő választottbírói eljárás lehetővé teszi első fokon jogerős ítélet meghozatalát, biztosítva a járulékos költségek csökkentését, az eljárás hosszának optimalizációját.

Az eljárás nyilvánosságának kizárása- a kiélezett piaci verseny következményeként- hozzájárulhat a negatív marketing, a tőzsdei megítélés, a veszteség megelőzéséhez.

További előny az egyszerű végrehajthatóság, amelyet az országok belső jogi rendszere, valamint az 1958-as New York-i Egyezmény rendelkezései biztosítanak.

*2. A hatásköri eljárási szabályok érvényesülése*²⁹

A választottbírói eljárás kompetenciájába tartozik a saját hatáskör meghatározása. A választottbírói szerződés érvényességével összefüggő kifogás elbírálásával és érvényességével kapcsolatos döntések köre is ide tartozik. Ebben az esetben a szerződés többi részétől, az egyéb kikötésektől el kell különülnie a választottbírói kikötésnek, amely minden esetben a választottbírói eljáráshoz tartozó szerződés részét képezi. Ebből következően a választottbírói szerződés érvé-

---

²⁸ Horváth Éva-Kálmán György, Nemzetközi eljárások joga- a kereskedelmi választottbírói eljárás, Osiris Kiadó, Budapest, 1999., 47-49. o., 65-66. o.

²⁹ Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 236-244. o. és 245-254. o.

nyességét nem érinti a választottbírósnak az a megállapítása, miszerint adott választottbírósi kikötés semmissége megállapítható.

A kifogás benyújtási határideje a válaszirat előterjesztésének időpontjához igazodik. A kifogás a hatáskör feltételezett túllépésekor is felmerülhet; adott esetben a feltételezett túllépés időpontjához kötődik az előterjesztési kötelezettség. A kifogás benyújtásánál a határidő-túllépés igazolási kérelmmel orvosolható, amennyiben tényleges értelemben elfogadható a késelem a választottbíró dőntése alapján. A fél maga is jelölhet választottbíró, illetve annak kijelölésében közreműködhet. Ez azonban nem zárhatja ki a hatáskörrel szemben előterjeszhető kifogás benyújtásának biztosíthatóságát.

*3. Az ideiglenes intézkedések szerepe a választottbírósi eljárás során*³⁰

A választottbíró ideiglenes intézkedések megtételére utasíthatja a feleket, amennyiben azt szükségszerűnek ítéli meg, továbbá a felek előzetesen más feltételt nem kötöttek ki. A feleket a választottbíró megfelelő mértékű biztosíték nyújtására szólíthatja fel. Az ideiglenes intézkedésről hozott rendelkezés hatálya addig áll fenn, amíg annak hatályon kívül helyezéséről nem születik dőntés, illetve ugyanazon kérdésben ítélet nem születik.

*4. A felek rendelkezési jogának terjedelme*³¹

A felek számára az egyenlő elbánás alapelvének érvényesülése az ügy előadásának biztosítását jelenti.

Az eljárási szabályrendszer kialakításáról a felek szabadon dönthetnek. Kiköthetik állandó választottbírósi eljárási szabályzat alkalmazását is saját választásuk alapján. A felek megállapodásának hiányában dőntési kompetencia illeti meg a törvényes keretek között megválasztott választottbíróst.

---

³⁰ Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 236-244. o. és 245-254. o.

³¹ Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 236-244. o. és 245-254. o.

A már említett területekre visszautalással jelzem, hogy a nyelvhasználat kérdésében, a választott bíraskodás helyszínének kiválasztásában, az esetleges kezdő időpont megválasztásában a felek szabadon rendelkezhetnek.

A bírák közötti megbeszélések, okiratok, tárgyak meg szemléléséhez, szakértők, tanúk, illetve a felek személyes meghallgatásához igazodhat a bíróság ülésének helyszíne. Az eseti választottbírói eljárás esetén az ellenérdekű fél számára kézbesített választottbírói eljárás elé utaló nyilatkozattal veszi kezdetét az eljárás. Az állandó választottbírói eljárás megindulása a keresetlevél beérkezésének időpontjához kapcsolódik.

*5. A felek kötelezettségei az eljárással összefüggésben*³²

A felek elsődleges kötelezettsége a határidő megtartása, a kereseti kérelem, a tények, az igazolások benyújtása. A felek maguk is meghatározhatják perbeli nyilatkozataik tartalmi kellékeit, valamint az ügyel összefüggő okiratok körének előterjesztési lehetőségét. A keresetlevél, és a válaszirat kiegészítésére, módosítására – eltérő megállapodás hiányában – a felek bármelyike jogosult lehet. Amennyiben azonban ez az eljárás késedelmességéhez vezetne, a választottbírói eljárás kizárhatja az előterjesztés benyújtásának lehetőségét.

A felek meghallgatása és a lehetőség biztosítása a beadványok előterjesztéséhez a választottbírói eljárás elsődleges feladata. Pénzbírság, illetve egyéni kényszerítő eszköz használatával nem élhet a választottbírói eljárás, azonban a megjelent tanúk és szakértők meghallgatására lehetőség nyílik. A feleket kellő időben köteles a szerv értesíteni a tárgyalásról, valamint választottbírói eljárás olyan cselekményéről, melynek célja okirat vagy tárgy meg szemlélésére irányul. A másik fél értesítésének kötelezettsége fennáll abban az esetben, ha az egyik fél beadványt terjeszt elő. Közölni kell a felekkel azt a szakértői bizonyítékot, véleményt, amely a választottbírói eljárás döntésére hatást gyakorolhat. Az eljárásról jegyzőkönyvet vesznek fel, amelynek egy-egy példány a feleké.

---

³² Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 236-244. o. és 245-254. o.

*6. Adott fél mulasztására a mérvadó szabályok közül kihangsúlyozandó következmények köre*³³

Amennyiben a felperes keresetlevelét megfelelő indok nélkül határidőben nem terjeszti elő, akkor a választottbíróság köteles megszüntetni az eljárást. E szabály alól kivételt képez a felek más irányú megegyezése. E szabály alól a felek más irányú megegyezése kivételt képez.

Az alperes mulasztásának elbírálása a válaszirat benyújtásának elmulasztása azt eredményezi, hogy az eljárás folytatása során a felperes az alperesi mulasztást a felperesi állítás elismerésének tekinti.

A fél által történő tárgyaláson való részvétel elmulasztásakor, a bizonyítékok előterjesztésének elmulasztásakor, az eljárás folytatására kerül sor, és a már meglévő tények, adatok, bizonyítékok ismeretében születhet határozat.

A felek eltérő megállapodása hiányában lehetőség nyílik szakértők kirendelésére, ha az eljárás során bizonyos tények vagy körülmények értékeléséhez a választottbíróság szakértelme az adott esetben kevésnek bizonyul. A választottbíróság által meghatározott kérdésekben szükséges szakvélemény elkészítése indokolja a szakértői tevékenység igénybe vételét. A szakértők felvilágosítására, vagy bármely tárgy, okirat elérhetővé tételére kötelezhetőek a felek. Ha máshogyan nem határoztak a választottbírósági szerződésben, akkor a választottbíróság vagy az egyik fél kérésére a szakértő részvétele a tárgyaláson kötelező. Erre azért van szükség, mert így mindkét félnek lehetősége nyílna arra, hogy kérdéseket intézzon a szakértőhöz valamint vitás kérdés esetén a bizonyításhoz felhasználható a szakértői vélemény. Erre szolgálhat a tanúbizonyítás igénybevétele is.

A fél által az eljárást megelőzően vagy az alatt benyújtott ideiglenes intézkedések megtételére irányuló kérelem nem összeegyeztethető a választottbírósági eljárással. Amennyiben a biztosítási intézkedést igénylő fél teljes bizonyító erejű magánokirattal vagy közokirattal igazolja követelésének létrejöttét, mennyiségét, annak lejárátát, és várha-

---

³³ Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 236-254. o.

tóan a bizonyítási eljárás lebonyolítása csak jelentős mértékű többletköltséggel, illetőleg nehézségek árán lenne megvalósítható, a helyi bíróság jogsegélyt nyújthat a választottbíróság megkeresésére. Ebben az esetben a bizonyítás lefolytatása során alkalmazhatóak olyan kényszerítő eszközök, melyeket a választottbíróság a lefolytatott bizonyítás során szükségesek ítéel. Ebben az esetben azon helyi bíróság megkeresésére kerül sor, amely az eljárás szempontjából a leginkább hozzájárulhat a lefolytatás sikeréhez. Például Budapesten a Pesti Központi Kerületi Bíróság jár el.

*7. Döntéshozatal az eljárás során, az eljárás befejeződésének választható, valamint kötelező érvényű útjai*³⁴

A felek más irányú megállapodása nélkül a több bíróból álló választottbíróság határozatát szótöbbséggel hozza meg. Amennyiben a többségi álláspont hiányzik, a választottbírósági tanács elnökének szavazata dönt. Az eljárási kérésekben a választottbírósági tagok vagy a felek felhatalmazása alapján az eljáró tanács elnökének is lehetősége nyílik a döntéshozatalra. Az eljárás folyamán a felek megegyezésre juthatnak a jogvitában. Ekkor a választottbíróság végzéssel szünteti meg az eljárást. A felek erre irányuló kérelmének megfelelően, a választottbíróság ítéletben rögzíti az egyezséget, amennyiben az a jogszabályoknak mindenben megfelel.

Az ítéletet és az eljárást megszüntető végzést írásba kell foglalni, melyet a választottbíráknak aláírásukkal kell ellátni. Amennyiben a választottbíróság több bírót számlál, elegendő, ha a végzést a tagok többsége látja el aláírásával. Az okot azonban a többi választottbíró aláírásának hiányával összefüggésben fel kell tüntetni.

Az ítéletben és az eljárást megszüntető végzésben a bírák díját is tartalmazó költségek viseléséről gondoskodni kell. Az ítéletben továbbá szükséges rögzíteni azon tényeket, indokokat, okokat, melyek a megszületett döntés alapját képezték. Abban az esetben lehet ettől eltekinteni, ha az ítélet maga a felek egyezségének megszövegezése.

---

³⁴ Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 245-254. o.

Az eljárás költségeinek összegéről és a viselés módjáról, amibe a választottbíró díja is beletartozik rendelkezni, kell az ítéletben és az eljárást megszüntető végzésben is. Az ítéletben a megszületett döntés alapját képező tényeket, indokokat, okokat rögzíteni szükséges és dátumozni kell a döntést és kötelező tartalmi elemként fel kell tüntetni az eljárás helyét is.

Az eljárás egyrészről tehát az ügy érdemében hozott ítélettel, másrészről az eljárást megszüntető végzéssel szűnhet meg.

A választottbíróóság az eljárást végzéssel szünteti meg, amennyiben a felperes keresetét nem terjeszti elő, vagy a keresetét visszavonja. Ez utóbbi ok alól kivételt képez, ha az alperes az előterjesztett kereset ellen kifogással élt és a választottbíróóság elismerte a vita lezárására vonatkozó jogos érdekét. Amennyiben az eljárás megszüntetéséről a felek megállapodást kötöttek, valamint a választottbíróóság megítélése szerint az eljárás folytatása nem lehetséges, illetve annak folytatása szükségtelen, szintén eljárást megszüntető végzés megszövegezésére kerül sor.

8. A nemzetközi választottbíróósági eljárás³⁵

Nemzetközi választottbíráskodási eljárásra akkor kerülhet sor, ha a szerződéskötés időpontjában azoknak a feleknek a székhelye – vagy ha azzal nem rendelkeznek, akkor a telephelyük –, akik választottbíróósági szerződést kötnek, más államban található, valamint ha az egyik a következőkben említett helyek közül a felek székhelyén kívüli állam területén található. Ez arra a helyre vonatkozik, ahol azoknak a kötelezettségeknek a lényegi részét kell teljesíteni, amely a felek jogviszonyából származik, vagy amelyhez a jogvita tárgya a legszorosabban kapcsolódik. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett állandó választottbíróóság illetékes a nemzetközi ügyekben az eljárásra.

Az eljárás folyamán a felek szabadon dönthetnek a nyelvhasználatról. Akár több nyelvet is alkalmazhatnak választásuk szerint. Amennyiben nem születik közös döntés a nyelvhasználatról, a kérdést a választottbíróóság dönti el. Rendelkezés születhet arról, hogy az írásbeli

---

³⁵ Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 245-254. o.

bizonyítékokhoz olyan nyelven/nyelveken csatoljanak be fordítást, melyet a felek maguk választottak, vagy a választottbíróóság határoz meg.

9. Döntés a nemzetközi választottbíróósági eljárás során³⁶

A felek által a vitás kérdések eldöntésére választott jog rendelkezésével összhangban születik döntés a nemzetközi választottbíróósági eljárás során. Valamely állam jogrendszerének, illetőleg jogának kikötése az adott állam jogának a felmerült kérdést közvetlenül rendező szabályaira utal. Ez alól a kivételt a felek más irányú megállapodása jelenti.

A feleket megilleti a szabad jogválasztás joga. Az alkalmazandó anyagi jogról a választottbíróóság dönt, ha a felek maguk nem választottak. Méltányosság alapján, valamelyik jog alkalmazása helyett csak abban az esetben kerülhet sor döntéshozatalra, ha arra nézve a felek felhatalmazták a döntéshozó szervet. A szerződés kikötéseivel összhangban állva kell meghozni a határozatot, úgy, hogy az tekintettel legyen az ügyletre alkalmazandó kereskedelmi jogszokásokra is.

A „választottbíróósági határozatok” kifejezés az egyezmény értelmében az egyes esetekre kijelölt választottbírák mellett magában foglalja az olyan választottbíróósági határozatokat, melyeket a választottbíróósági testületek hoztak, és amelyeknek a felek magukat alávetették. Az összes olyan szerződő állam, mely az egyezményt aláírja, elismeri az olyan írásbeli megállapodást, amiben a felek kötelezettséget vállalnak, hogy meghatározott jogviszonyból keletkező, illetőleg keletkezhető összes vagy egy bizonyos jogvita esetére alávetik magukat a választottbíróóság döntésének, abban az esetben, ha a jogvita tárgyát választottbíróósági eljárás útján el lehet dönteni. Az „írásbeli megállapodás” kifejezésben benne foglaltatik a szerződésben foglalt választottbíróósági kikötés és a levél- vagy táviratváltásban foglalt választottbíróósági megállapodás, amit a felek aláírtak.

Ha az egyik fél azt kéri, akkor akármelyik szerződő állam bíróságának lehetősége nyílik arra, hogy a feleket választottbíróósági eljárásra utasítsa, abban az esetben, ha előtte olyan ügyben indítottak pert, aminek a tárgyában a felek megállapodtak, kivételt képez ez alól, ha megállapít-

---

³⁶ Horváth Éva-Kálmán György, Nemzetközi eljárások joga- a kereskedelmi választottbíróóság, Osiris Kiadó, Budapest, 1999., 103-104. o.

ja, hogy ez a megállapodás semmis, nem teljesíthető, vagy éppen hatálytalan.

Annak a félnek, aki az elismerés és a végrehajtást kérte, az erre irányuló kérelmével egy időben csatolnia kell a határozat eredeti példányát, mely megfelelően hitelesítve van, vagy a határozat egy megfelelően hitelesített másolatát, valamint az eredeti megállapodást, vagy annak másolatát, mely megfelelően hitelesítve van.

Abban az esetben, ha a választottbírósági határozat vagy megállapodás más nyelven készült, mint ami a hivatalos nyelv abban az országban, ahol a választottbírósági határozat elismerését és végrehajtását kéri, annak a félnek, aki az elismerést és végrehajtást kérte kötelessége a másik ország nyelvén készült fordítást csatolni az iratokhoz. Hatósági vagy hiteles fordító, esetleg konzuli vagy külképviseleti szerv hitelesítésével kell a fordítást ellátni.

Csak akkor tagadható meg a választottbírósági határozat elismerése és végrehajtása annak a félnek a kérelmére, akivel szemben azt érvényesíteni kívánják, ha ez a fél annál az illetékes hatóságnál, ahol az elismerést és végrehajtást kéri, bebizonyítja, hogy azok a felek, akik a megállapodásban részt vettek nem voltak cselekvőképesek a rájuk irányadó jog szerint, illetőleg hogy a megállapodás érvénytelen a felek által kikötött jog értelmében, vagy kikötés hiányában a választottbírósági határozatot létrehozó ország joga szerint érvénytelen. Abban az esetben is megtagadható a választottbírósági határozat elismerése és végrehajtása ha nem értesítették szabályszerűen a választottbírósági eljárásról, a választottbíró kijelöléséről azt a felet, akivel szemben a választottbírósági határozatot érvényesíteni kívánják, esetleg ez a fél egyéb okból kifolyólag nem tudta előterjeszteni nyilatkozatát. Abban az esetben is biztosítható a fenti követelmény, ha olyan vitás ügyekben hozták a választottbírósági határozatot, amire nem vonatkozik a választottbírósági kikötés, illetve amire nem terjednek ki rendelkezései, vagy a határozat olyan döntést tartalmaz, mely a választottbírósági kikötés keretén kívül eső ügyre vonatkozik, de abban az esetben, ha a döntések, melyek a választottbíráskodásnak alávetett kérdésekre vonatkoznak elválaszthatatlanok azoktól, melyek nem voltak alávetve a választottbíráskodásnak, a választottbírósági határozatnak az része elismerhető és végrehajtható, mely a választottbíráskodásnak alávetett ügyekre vonatkozó döntéseket tartalmaz. Továbbá, a fenti alkalmazására kerül sor, ha a felek megállapodásának

nem tett eleget a választottbíróság összetétele, illetőleg az eljárása, vagy ha nem volt ilyen megállapodás, akkor nem felelt meg annak az országnak a jogának, ahol a választottbíróság eljár, vagy a választottbíróság által hozott határozat még nem vált kötelezővé a felekre, vagy hatályon kívül helyezte, esetleg felfüggesztette az illetékes hatósága annak az országnak, ahol, vagy amelyik jogának alkalmazásával meghozták a határozatot.

Akkor is meg lehet tagadni a választottbírósági határozatnak a végrehajtását, elismerését, ha az illetékes hatóság abban az országban, amelyikben ezeket igényelték megállapítja, hogy a vita tárgya az ország jogrendszere szerint választottbírósági úton nem megoldható vagy azt észleli, hogy az ország közrendjébe ütközne az, ha a határozatot elismernék, vagy végrehajtanák.

*V. Külföldi választottbírósági határozatok elismerése és végrehajtása*³⁷

A New Yorkban 1958. június 10-én a külföldi választottbírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról megalkotott egyezmény az 1962. évi 25. törvényerejű rendelettel lépett hatályba Magyarországon. Olyan választottbírósági határozatok végrehajtására és elismerésére vonatkozik, amelyeket akár természetes, akár jogi személyek közti jogvitában hoztak, és e döntések nem annak a tagállamnak a területén születtek, ahol azok elismerését és végrehajtását kérték. Azon választottbírósági határozatok végrehajtására és elismerésére is érvényes ez az egyezmény, amelyek abban az államban, ahol azok elismerését és végrehajtását kérik, nem minősülnek hazai határozatoknak.

*VI. Nemzetközi kitekintés az UNCINTRAL Mintaszabályzata tükrében*³⁸

Az UNCINTRAL Titkársága megbízott egy munkacsoportot, hogy elemezze az UNCINTRAL Mintaszabályzatát és készítsen róla jelentést. A jelentést Jan Paulsson és Georgios Petrochilos jegyzi. 2006-

---

³⁷ Horváth Éva-Kálmán György, Nemzetközi eljárások joga- a kereskedelmi választottbíróság, Osiris Kiadó, Budapest, 1999., 77-80. o.

³⁸ Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 273-289. o.

ban ez a beszámoló több nemzetközi fórumon került a középpontban, így a Bécsben, a Mintaszabályzat jóváhagyásának 30. évfordulóján is. Ugyanebben az évben, Bécsben az UNCINTRAL választottbírói munkacsoportjának 45. ülésén kihangsúlyozták, hogy az UNCINTRAL legeredményesebb szerzeménye az UNCINTRAL Mintaszabályzata, és el kell kerülni minden szükségtelen változtatást. A szabályzat újításáról és szövegének tervezetéről az UNCINTRAL főtitkára, Jernej Sekolec 2007-ben tartott előadást.

Az UNCINTRAL szabályzat tervezett átalakítása az alábbiakban összegezzhető. A kijelölő intézménynek jelentős szerepe van a választottbírói megalakításával kapcsolatban. A Hágai Állandó Választottbírói, illetve a kijelölő intézményt a Mintaszabályzat a választottbírók megválasztását szabályozó határozatok között helyezte el, amely külön irányítja az egyesbíró és a háromfős testület kinevezésének ügyét. Ellenben a reformtervezet a 4. cikkelyt jelentősen kibővíti. Az első bekezdése alapján megegyezhetnek a felek egy adott személyben vagy intézményben, hogy az kijelölő intézményként funkcionáljon. A mostani előírások szerint a kijelölő intézmény eljárását megadott határidők leteléséhez kötik. A legújabb terv alapján amennyiben a felek nem tudnak megállapodni a kijelölő intézményben az egyikük felhívásától eltelt 30 napon belül, akkor bármelyikük igényelheti a Hágai Állandó Választottbírói főtitkárát, hogy tegye meg helyettük. Az, hogy különálló cikkelyben kapott helyet ez a koordinálás nyomatékosítja, hogy ha a választottbírók megválasztása nem megy könnyen, alkalom nyílik arra, hogy kijelölő intézmény segítségét kérjék. A tervezet 4. cikkelyében ellentétben a jelenlegi szabállyal kitér arra is, hogy a kijelölést milyen iratok alapján kell, hogy eldöntse. A kijelölő intézmény bármely ehhez szükséges dokumentumot kérheti. Fontos továbbá, hogy a 4. cikkely 6. bekezdésében megfogalmazták, hogy a kijelölő intézmény élhet a diszkrecionális jogkörével a választottbíró megválasztása során.

A reform a választottbírók számáról több variációt is tartalmaz. Ezek közül kitűnik az a megoldás, amely szerint a választottbírói eljárásról készült értesítésnek egy javaslatot kell tartalmazni, ha a felek nem egyeztek meg a választottbírók számáról. És ha erre az alperes határidőn belül nem válaszol, a felek a kijelölő intézettől kérhetik a döntést a választottbírók számáról. Fontos megemlíteni továbbá a 2007. szeptemberi anyagból azt, hogy ha a felek nem tudnak megegyezni a

választottbírák számáról, egy esetben nem a választottbírákból álló testület fog eljárni, hanem a három főből álló választottbírói testület, de csak akkor, ha az eljárást követő 30 napon belül azt az alperes kérelmezi.

A 7. cikkely várható kiegészítése is a választottbírák számával kapcsolatos. Azt szeretné szabályozni, hogy egy ügyben akár több al- és felperes is lehessen. A tervezet úgy rendelkezik, hogy akkor, ha ez megvalósul és a választottbíró jelölésének más formájában nem történt meg egyezés, akkor a felperesi és az alperesi társak külön-külön egy-egy választottbírójelöljenek és ők fogják kiválasztani az elnöklő választottbírákat.

A tervezett módosítás a 9. cikkelyben a választottbíró függetlenségével és pártatlanságával kapcsolatos kételyekkel kapcsolatos közzétételi kötelezettsége az eljárás alatt végig fennáll.

A 12. cikkely változása szerint, ha a választottbíró kizárásának helyt adnak, akkor a korábbi kijelölési rend alapján kell az új választottbírókat megválasztani, de ha a kijelölő intézmény szerint az eljárás körülményei megkívánják, akkor a választottbírókat az intézmény jelöli ki. Ennek az a célja, hogy ha az egyik fél célja az eljárás késleltetése, akkor ennek a kijelölő intézmény elejét tudja venni.

A Mintaszabályzat alkalmazása során felmerülhet, hogy egy választottbíró nem tud részt venni az eljárásban, és ekkor el kell dönteni, hogy hogyan történjen meg a helyettesítése.

VII. A Court of Arbitration szerepéről³⁹

A Court of Arbitration munkatársait a világ minden pontjáról választják ki, melynek vezető testülete a Választottbírói Testület. Itt a vezető funkciókat az elnök és az alelnök látja el, akiknek munkáját az 50 főből álló Titkárság segíti. Ők végzik a nyomon követést és az adminisztrációt is. Az ügyvezetés külön csoportokban történik, ahol egy jogász irányítja a munkálatokat. A szolgáltatásokat majd két tucat nyelven nyújtja a Titkárság.

A Court of Arbitration az alábbi tevékenységeket végzi:

- Döntés a választottbírói szerződésekről

---

³⁹ Boóc Ádám, A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, a választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 289-314. o.

- A bírák számának meghatározása nézeteltérés esetén
- Választottbírák kizárása, cseréje
- Szabályzatok betartatása
- Döntés az esemény helyéről
- A határidők meghatározása és hosszabbítása
- A költségek megadása
- Észrevételezés

A fenti tevékenységek alapján jelentős befolyással bír az ügyek lefolytatásában. Az ügy utáni véleménynyilvánításnak meg kell felelnie az Eljárási Szabályzatban foglaltakkal. A Választottbíróság nem vesz részt az ítélelhozatalban, kizárólag csak észrevételezheti azt.

Az ICC nem csak az eljárás folyamán van jelen a nemzetközi jogi környezetben. Folyamatosan jelen van folyóiratban, a Nemzetközi Bizottságban, valamint hozzájárul a bíráskodás fejlesztéséhez is. Az ICC Választottbírósága a jelentős befolyás miatt, egyéb szabályokat is be kell tartania, ide tartozik többek között a választottbírói döntésekre vonatkozó szabályzat is.

1997-ben alkották meg az Eljárási Szabályzatot, amit 1998. jan. 1-től van érvényben. Ez az 1975. évi Szabályzat átdolgozása az 1988. és az 1993. évi kiegészítését követően.

A választottbírói döntésekkel kapcsolatban információk a hatás és jogkörökről az Eljárási Szabályzat 7-12. cikkelyeiben szerepelnek.

A 7. cikkely eleje nagyon fontos rendelkezést tartalmaz, amit ajánlott szó szerint idézni.

A választottbíráknak mindig, minden körülmények között függetlenül kell az ügyben cselekedniük és viselkedniük. Ez azt jelenti, hogy csak külsőleg kísérik figyelemmel az eseményeket. Nem lehetnek közvetlen kapcsolatban a felekkel. A pártatlanság nem kötelező.

Már 1923-ban az első szabályzatban sem volt belefoglalva a pártatlanság és a függetlenség sem. 1955-ben kötelező volt függetlennek lenni, mert ez kizáráshoz vezetett. Az 1975. évi szabályzatban már megjelent a függetlenség, de csak 5 évvel később volt ez kiterjesztve a tagokra. Az 1988. évi szabályzat átdolgozásakor felmerült több módosítás az objektív és szubjektív szemlélettel és pártatlansággal kapcsolatban, de ezeket elvetették.

Az cég szabályzatában nem rendelkeznek a függetlenségről, mint fogalmáról. Az észrevételezés szerint a cég nemzetköziségi és egyéb

tényezők miatt lehetetlen a függetlenség fogalmáról beszélni. Ez azért érdekes, mert sok törvény és szabályzat alkalmazza az iménti fogalmakat, de kivételek akadnak. Ilyen például az angol szabályzat, ahol csak a pártatlanság, az USA béli szabályzatban pedig az elfogultság, ami sajátos szinonima, a függetlenséget viszont nem használják.

*B. Fejezet*⁴⁰

*Betekintés a gazdasági mediáció alkalmazásába*⁴¹

„A mediáció lényege abban áll, hogy képes a feleket egymás felé fordítani, nem úgy, hogy szabályokat kényszerít rájuk, hanem segít megteremteni kapcsolatuk újszerű és közös felfogását, melynek révén megváltozik a két fél egymáshoz való viszonyulása.”

(Riskin 1994)

I. A gazdasági mediáció szerepéről

A mediáció az üzleti életben használt hatékony eszköz, amelyet a konfliktusok sikeres rendezésére használnak, és amely jól szolgálja a konfliktusos helyzetekben, illetve annak kezelése mellett, a gazdasági partnerek együttműködésének megőrzését is. Célja, hogy kialakítsa a felek közötti egyezség, megállapodás létrejöttét, megelőzze a konfliktusok eluralkodását, úgy hogy mindenki számára megfelelő megoldást találjon. A mediáció egy közvetítő közreműködésével valósulhat meg olyan strukturált eljárásként, amelyben önkéntes alapon kettő vagy annál több vitapartner igyekszik arra, hogy megállapodás jöjjön létre köztük. A közvetítő szerepét a gazdasági mediátor tölti be, aki egy olyan független harmadik személy, akit a felek azért kérnek fel, hogy az eljárást hatékonyan, pártatlanul és hozzáértően vezesse le.

---

⁴⁰ A fejezet egy része megjelenés alatt áll, a „Doktoranduszok I. Pécsi Találkozója” CD-n megjelenő konferenciakötetében.

⁴¹ Dr. Aszódi Ilona, A gazdasági jog alapjai, Budapest, Perfekt, 2010. a könyv gazdasági mediációt érintő, vonatkozó fejezete alapján.

2. A gazdasági mediáció alkalmazása számtalan előnyt vonultat fel...

„A mediáció a vita kimenetelét alapvetően magukra a felekre bizza. Felmenti őket a kívülálló, magasabb rangú hatóságok véleménye és szabályai alól, legyenek ezek jogi vagy más természetűek. Ezen túlmenően a mediáció nem csupán azt engedi meg, hogy a felek maguk állítsanak fel szabályokat az elfogadható megoldás érdekében, hanem arra is készíti őket, hogy találjanak olyan megoldást, amelyet saját hatókörükben meg tudnak valósítani, vagyis a felek állítják fel a szabályokat, és ők teremtik meg a vita megoldásának feltételeit is.”

(Alfini-Press-Sternlight-Stulberg 2001)

A gazdasági mediációt érintő előnyök körét a tervezhetőség, fennálló üzleti kapcsolatok megőrzése, titoktartás és a vállalat arculatának védelme, rugalmas megoldások kialakítása, nagyobb fokú elégedettség az eljárásban és a végeredmény nagyobb arányú betartása, kevésbé időigényes, alacsony költségvonzattal járó eljárás. Ezek az előnyös feltételek közelebről a következő lehetőségeket, feltételrendszert valósíthatják meg: a konfliktusban álló felek közösen dönthetnek a megbeszélés helyszínéről, időpontjáról, valamint jogszabályi elvek alapján a levezetéséről is a konfliktusban álló felek közösen dönthetnek a megbeszélés helyszínéről, időpontjáról, valamint jogszabályi elvek alapján a levezetéséről is, lehetőség van rá, hogy a mediációval elkerülhetővé váljon a konfliktus tovább súlyosbodása, amely így nem ad okot a gazdasági kapcsolatok felbontására, és így nem kell elveszíteni a jól felépített partnerséget. Mivel lehetőség nyílik rá, hogy a mediációval elkerüljük a konfliktus tovább súlyosbodását, ezáltal nem ad okot a gazdasági kapcsolatok felbontására, és így nem kell elveszíteni a jól felépített partnerséget. Sajnálatos módon az egyes jogi eljárások rossz fényt vethetnek a vállalkozásra, ezzel viszont esélyt kaphatnak egy elmélyülő sértegetésektől mentes megoldás igénybevételére, valamint üzleti partnereik szemében sem válnak kiszolgáltatottá. A mediátor közbenjárásával lehetőség nyílik a kölcsönös kielégítő megoldásra, valamint kevésbé bizalmatlanok a felek a szakavatottal szemben. A mediátor hozzájárul ahhoz, hogy mindkét fél elégedettséggel hibáik és érdekeik elismerésével jó kapcsolatot ápolja-

nak továbbra is. Maguk a peres eljárások jóval időigényesebbek, míg ez az alternatív vitarendezési módszer, amely gyorsabb és hamarabb ad megoldást nyújthat és költséghatékonyabb is egyúttal, mivel gyorsabb a lefolyása, mint a peres eljárásoknak.

A módosított polgári eljárásról szóló 1952. évi III. törvény 12/1. § (1) bekezdése 2009. január 1. napjától előírta, hogy az egymással szemben álló jogi személyiségű gazdálkodó szervezetek a keresetlevél benyújtása előtt, vitájukat próbálják meg jogi peres eljáráson kívül elrendezni. E lépés kihagyásával nem kerülhet bíróság elé az ügy. A közvetítéssel, azaz a mediációval élő ügyfelek illetékkedvezményt, valamint számukra előnyös perköltséget viselnek. A Bt., Kkt., valamint egyéni vállalkozók, azaz jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek, nem kötelesek a peres eljárás megkezdése előtt mediációval élni. Akkor sem köteles közvetítőt alkalmazni, ha a jogszabály 60 napnál rövidebb időt állapít meg a keresetindításra.

II. A mediációs eljárás lefolytatása

A mediációs folyamatot, a jogvitát kezdeményező fél indítványozhatja. A közvetítői eljárásra vonatkozó szabályok nagyban segítik az ügy sikeres kimenetelét, így az, hogy részlehetőség nélküli helyszínválasztás biztosított az eljárás lebonyolítására, az eljárás maximális időtartama legfeljebb 4 hónapot vehet igénybe, de legtöbbször 1 hónap alatt lezajlik – megjegyezném, hogy az összetettebb ügyek akár két-négy tárgyalási napot vehetnek igénybe, míg a könnyen kezelhetők mindösszesen egyetlen tárgyalási napot, a felek a megállapodást saját akaratukból kötötték és eleget is tesznek a megegyezésnek. Amennyiben azonban a létrejövő egyezség ellenére nem tartják be a szabályokat, lehetőségük van bírósági eljárás, ill. más konfliktus kezelési eljárás igénybevételére is. A mediátort szigorú titoktartás köti, későbbi ügyekben sem lehet tanú, és nem tehet vallomást a közvetítés során szerzett információkról. Feltétel a mediátori munkát ellátó személy esetében, hogy legalább ötéves szakmai tapasztalattal és felsőfokú végzettséggel kell rendelkeznie, nem állhat továbbá közügyektől, foglalkozástól való eltiltás hatálya alatt, továbbá nem láthatja el a tisztséget, amíg esteleges büntetett előélethez fűződő hátrányok alól nem mentesül. Alapvetően a közvetítők az ügyvédi körből kerülnek ki.

1. Az eljárás előkészítésének fázisa

Az érintettnek kötelessége jogi és ténybeli álláspontját alátámasztani, és az erre vonatkozó okiratokat és bizonyítékokat az ügyben résztvevők elő tární.

A gyors megoldás eszköze a jó megalapozás, így a levélküldés, amely eljut mindent érintetthez: az eljáráshoz kapcsolódó tényszerű és jogi nézeteiket bizonyítok alátámasztásával, valamint az ügyben indítványozó kérésére a másik fél nyilatkozik, és elmondja az ő álláspontját, valamint bizonyítékokat ad át. A jogvitában résztvevők elemzik a hiteles dokumentumokat, a korábbi megbeszélések során felmerült nézetbeli különbségek rögzítésre kerülnek, az ügyben résztvevők dokumentálják a korábbi tárgyalások eredményeit, írásba fektetik a jogvitával kapcsolatos esetleges bírósági vagy más hatósági okirat ügyszámát és lényegét. A szükségszerű írásos levelezés az ügyben érintettek leggyorsabb módon történő elérhetőségeit is tartalmazza, mint például telefon, e-mail.

A felek az üggyel kapcsolatos tények és adatok, továbbá az ezeket bizonyító tények kölcsönös megismerése során, közös jegyzőkönyvet készítenek a köztük még meglévő vélemények eltéréséről. A felek számára tizenöt nap áll rendelkezésre, hogy a még meglévő véleménykülönbségüket rendezzék. Abban az esetben, ha nem jutnak közös nevezőre, akkor a felperes keresetet indít.

III. Mely területeken és milyen jogalap segítségével alkalmazható a gazdasági mediáció?

A gazdasági mediáció felhasználási területei közé tartozik a társaság és üzletfelei között felvetődő nézeteltérések megoldása, a szervezetek közös munkavégzése során felmerülő konfliktusok kezelése, valamint a súrlódások megszüntetése, valamint a vállalat mikrokörnyezetében lévő ellentétek kiküszöbölése.

Nyugat-Európában már több évtizede használják a gazdasági mediációt, mint az egymással szembe álló felek konfliktusainak, gyors és hatékony megoldóját.

Magyarországnak az Európai Unióhoz való 2004. május 1-i csatlakozása kötelezővé tette, hogy a gazdasági mediációt beépítsük jog-

rendszerünkbe. Az Európai Unió politikájának ezzel kapcsolatos jogi célja, hogy közös szabályozást, valamint jogalapot vigyen be a csatlakozott tagországok jogrendszerébe. Az Európai Unió irányelvekben szabályozza a jognak e területét, ezzel is hozzáigazítva a tagállamokat a közös szabályozás és jog alkalmazására. Az Irányelv a határon túli konfliktusok megoldására fektet nagy hangsúlyt.

Az Irányelv elősegíti a tagállamok jogának fejlesztését és a jogharmonizációt. Az irányelv világossá teszi a fogalmak jogi tartalmát, a csatlakozott országok számára.

Az Irányelv céljai közé tartozik, hogy könnyebbé tegye az alternatív vitarendezéshez való hozzáférést, a gazdasági mediáció bátorításával hozzájáruljon a viták megegyezéssel történő rendezésének támogatásához, kiegyensúlyozott kapcsolatot teremtsen a közvetítői és a bírósági eljárások között, továbbá kiemelendő, hogy az Irányelv számára jelentős a határon átnyúló viták rendezése.

A kiemelt elveket a következők szerint határozza meg: a közvetítés egy olyan folyamat, ahol két vagy több egymással konfliktushelyzetben lévő fél, saját akaratukból egy mediátort felkér, hogy segítségével megegyezésre juthassanak. Lehet önálló döntésből, vagy bírósági kötelezettségből, illetve törvény általi kötelezés alapján is elindítani az eljárást. Akár bírói mediáció is lehet, aki nem résztvevője az üggyel kapcsolatos hivatalos eljárásnak. Azonban nem sorolható ezek közé az a konfliktusrendezési törekvés, amelyek jogi eljárások alatt, bírók vagy bíróság tesz.

A mediáció fogalmát az irányelv a következők szerint rögzíti: egy olyan strukturált eljárás, amelyben kettő vagy több vitapartner megpróbál megállapodást kötni egy közvetítő közbenjárásával. Az eljárást indítványozhatják a felek, elrendeli a bíróság, de kötelezhet erre az adott tagállam jogszabálya is. Benne foglaltatik egy olyan bíró közvetítése is, aki semmilyen bírósági eljárásban nem illetékes, amely az adott vitára vonatkozik. A vitarendezői előfeszítés nem sorolható ide. A gazdasági közvetítő, pedig tényleges értelemben olyan harmadik személy, akit felkérnek egy közvetítői eljárás vezetésére és azt hatékony, pártatlan és hozzáértő módon lássa el. Figyelmen kívül hagyva a harmadik személy foglalkozását, megnevezését, és azt, hogy milyen módon kérték fel, jelölték ki a közvetítői eljárás lebonyolítására. Nagy hangsúlyt fektetnek a tagországok a mediátorok képzésére, valamint továbbfejlődésére, hogy

biztosítsák, fejlesszék a szakértelmüket, és az objektivitásukat. Gyakran előfordul, hogy vállalkozó szervezetek között a vita megoldásának akadálya az üzleti titoktartás megvédéséhez kapcsolódó érdek jogszerű igénye. A gazdasági életben fontos, hogy az üzleti titkokat, vita esetén is megőrizzék, nehogy versenylőnyhöz jutassák ez által a versenytársakat.

A gazdálkodó szervezetek közötti konfliktusok létrejöttének oka az, hogy nem veszik kellően figyelembe az üzleti titok megőrzését. A gazdasági versenyben egyre nagyobb fontossággal bír, hogy az üzleti titok valóban titok maradjon. A cél, hogy elkerüljék az indokolatlan előny megszerzését az üzleti titok felfedésével.

Az üzleti titok szabályozását Magyarországon a jelenleg hatályos polgári törvénykönyvben találjuk, amely úgy fogalmaz, hogy az üzleti titok nem más, mint minden olyan tény, információ, adat és megoldás, amely a gazdasági tevékenységhez fűződik, amelynek nyilvánosságra hozatala, illetéktelen kézbe kerülése, vagy felhasználása a jogosult jogszerű gazdasági, piaci vagy pénzügyi érdekeit veszélybe sodorná, és amelynek titokban tartása érdekében a jogosult a szükséges intézkedéseket megtette. Üzleti titoknak minősül a hatályos jogi szabályozás értelmében a kutatás-fejlesztéshez kapcsolódó adatok köre, a gyártáshoz, vevőkhöz és szállítókhöz kapcsolódó információk, a minőségbiztosítási programok, a képzési technikák és programok, a pénzügyi, marketing, forgalmi, eladási illetve szerződéses információ, valamint ide tartoznak az olyan szellemi alkotások is, melyeket külön jogszabályok nem védenek, de széles körben felhasználhatók társadalmilag akkor, ha még nem közkinccsek, és megfelelnek az üzleti titok egyéb kikötéseinek továbbá a személyek vagyoni értékű gazdasági, szervezési ugyanakkor műszaki tapasztalatai és ismeretei. A jog többoldalú védelemmel látja el a titoktartási kötelezettség betartását. Az üzleti titok megsértésének lehetnek munkajogi, polgári jogi, valamint büntetőjogi következményei is, az pedig, hogy ténylegesen melyik jogkövetkezménybe tartozik az adott ügy megítélése, az attól függ, hogy a jogsértés mire irányult, valamint annak ténylegesen milyen következményei vannak.

Zárszó helyett

Kitekintés a közelmúltba és a jelenbe Magyarországon, avagy milyen változások várhatóak a választottbírószági működéssel összefüggésben?

*I. Az Energetikai Állandó Választottbírószág szerepéről*⁴²

A választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény 169. §-a alapján a Magyar Energia Hivatal (Hivatal), figyelemmel a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény 131. §-ára, megalapította az Energetikai Állandó Választottbírószágot (a továbbiakban Választottbírószág). A Választottbírószág jogi személy, budapesti székhellyel rendelkezik. A villamos energiáról és a gázellátásról szóló törvény szerinti engedélyköteles tevékenységet folytató engedélyesek közötti, a jogszabály hatálya alá tartozó tevékenységekre vonatkozó jogszabályban, illetőleg az az alapján kötött szerződésben foglalt jogokkal és kötelezettségekkel kapcsolatos jogvitában, akkor van mód az eljárás igénybevitelére, amennyiben a felek kikötötték a választottbírószági eljárást és szabadon rendelkezhetnek az eljárás tárgyáról.

Az Energetikai Állandó Választottbírószág hatásköre a választottbíráskodásról szóló törvény 3. § (1) bekezdése értelmében is kiköthető azaz „3. § (1) *Bírószági peres eljárás helyett választottbírószági eljárásnak van helye, ha a) legalább a felek egyike gazdasági tevékenységgel hivatásszerűen foglalkozó személy, és a jogvita e tevékenységével kapcsolatos, továbbá b) a felek az eljárás tárgyáról szabadon rendelkezhetnek, és c) a választottbírószági eljárást választottbírószági szerződésben kikötötték. (2) Választottbírószági eljárás az (1) bekezdés a) pontjában foglalt feltétel hiányában is kiköthető, ha azt törvény megengedi.*”⁴³

A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény szabályrendszerének értelmében az Energetikai Állandó Választottbírószág egyeztető eljárás lefolytatására is jogosult. A Választottbírói Testületnek

---

⁴²Forrás: <http://www.eh.gov.hu/home/html/index.asp?msid=1&sid=0&hkl=583&lng=1>, <http://www.eh.gov.hu/gcpdocs/200904/eavb.pdf> (letöltés dátuma: 2011. 06. 20.)

⁴³ <http://www.jogiforum.hu/torvenytar/139/Vbt/1994.-%C3%A9vi-LXXI.-t%C3%B6rv%C3%A9ny%C3%A1llasztottb%C3%ADr%C3%A1skod%C3%A1sr%C3%B3l#azxzz1QGe8uVx2> (letöltés dátuma: 2011. 06. 20.)

tagjait a Hivatal elnöke jelöli ki határozott időtartamra. Kizáró tényező a testületi tagság gyakorlásakor, azon személy kinevezése, aki maga a Hivatal elnökeként, illetve a Hivatal egyéb alkalmazottjaként fungál. A Választottbíróság képviselőre nézve a következő rendelkezés az irányadó: harmadik személlyel szemben, bíróság és hatóságok előtt az Elnökség tagjai, illetve az általuk a képviselői jogkör ellátására felhatalmazott személyek képviselik a testületet az Energetikai Állandó Választottbíróság szabályzataiban meghatározott mód alapján.

A Választottbíróság működésének forrásait tényleges értelemben az alapítói hozzájárulások, a választottbírósági díjak, az adott vagyon hozama és egyéb bevételek képezik. A magyar energetikai jogviták államigazgatáson kívüli rendezésére a Magyar Energia Hivatal (MEH) által alapított Energetikai Állandó Választottbíróság alakult meg. A Választottbíróság szervezeti felépítését tekintve a Választottbírói Testületből, a Testület tagjai közül kijelölt legalább három, legfeljebb öttagú Elnökségből, a Választottbíróság titkárságából és a Gazdasági Hivatalból áll. Az Elnökség a Választottbíróság általános irányító szerveként fungál. Az Alapító Okirat és a Választottbíróság szabályzatai tartalmazzák Elnökség kijelölésének és működésének szabályait. A Magyar Energia Hivatal (MEH) 40 millió forinttal járult hozzá az alapításhoz, de ezen túlmenően a bíróság ténylegesen a MEH-től függetlenül a pereskedő felek által befizetett eljárásdíjakból biztosítja működését. Ennek mértéke magasabbnak tekinthető, mint hasonló pertárgyértékű ügyekben az állami bíróságok esetében, feltétel azonban ennek kiegyenlítéséül a választott bíróság gyors döntése, mint vitathatatlan előny. Az érdemi döntés mintegy 5 hónapos időtartam alatt megszülethet. Az új típusú 2009 májusától működő választott bíróságot - hasonlóan más választott bíróságokhoz - elsősorban energiacégek egymás közötti szerződéseik körét érintő jogviták esetén köthetik ki a vitás felek illetékes testületként. A választott bíróság jellemzően nem az államigazgatási ügyekben illetve fogyasztói panaszok esetén hivatott döntést hozni.

*II. A közelmúlt jogalkotása - az egyes eljárási
és az igazságszolgáltatást érintő egyéb törvények módosításáról szóló
csomag várható rendelkezései*⁴⁴

2011 júniusában az egyes eljárási és az igazságszolgáltatást érintő egyéb törvények módosításáról szóló csomag javaslatot tett, hogy az állammal, az önkormányzatokkal, a költségvetési szervekkel és a többségi állami tulajdonú gazdasági társaságokkal kötött szerződések kapcsán keletkező jogvitákat, amennyiben a jogvita perértéke összegszerűségét tekintve meghaladja a négyszázmillió forintnyi összeget, ne lehessen választott bíróság elé vinni. Az állammal vagy az önkormányzatokkal szerződő nagy nemzetközi cégek esetében általánosságban megállapítható, hogy a magyar bíróság joghatóságát magukra nézve nem ismerik el, mindazonáltal, többnyire hajlandóságot mutattak, hogy vitarendezési fórumként valamelyik Magyarországon működő állandó választott bíróságot elismerjék, vitás ügyekben szolgáltatását a cikkem során kifejtett előnyökre tekintettel igénybe vegyék. Felmerülhet az a veszély, hogy a multik adott esetben külföldi székhelyű választottbíróági eljárást kössenek ki, tekintettel a fentiekre. Ebben az esetben a magyar fél számára kedvezőtlenebb feltételekkel lehetne csak az ügyet letárgyalni, hiszen az adott külföldi országban nem feltétlenül a magyar jog alapján és nem feltétlenül magyar nyelven, esetlegesen drágább költségviseléssel rendeződhet a jogvita. Amennyiben külföldi jog figyelembevételével születik döntés, a magyar fél esetlegesen hátrányosan érintetté válhat. A legnagyobb nehézség, azonban mindenképpen arra irányul, ha a szerződő felek a választottbíróági eljárás kapcsán nem tudnának szükségszerű megállapodásra jutni, az esetleges jogvita eldöntése bírósági kompetenciát vet fel, és külföldi cég esetén a bírósági eljárást tekintve a külföldi eljárás igénybevételére kerülhet sor.

Fontosnak tartom leszögezni, hogy a jogalkotási folyamat kapcsán eddig hatályba lépett változások korántsem jelentik a reformkorszak végét, hiszen a reform átgondolt és szükségszerű folytatásával kapcsolatos feladatok megfogalmazása, a jogalkotói és jogalkalmazói igény

---

⁴⁴ Forrás: Népszabadság, LXIX. Évfolyam, 140/1. szám, 5. oldal, Jogvitarendezés Az igazságügyi csomag szembemegy a nemzetközi egyezményekkel, Lencsés Károly, Az állam nem bízik a „laikus bírákban?”

előterjesztése az elkövetkező hónapok egyik jelentős kihívásaként, megvalósítandó célként kell, hogy szolgáljon.

Feltartóztathatatlan a globalizáció kiszélesedése felgyorsult világunkban. Az országok és kultúrák közötti gazdasági kölcsönhatás felgyorsult folyamata szükségképpen növeli mind az alternatív vitamegoldási fórumok mind a nemzetközi, mind pedig a nemzetállami bíróságok, az igazságszolgáltatás hatáskörét és szervezeti kiépítettségét. Egyúttal a folyamat feltételezi az ügyfél és jogalkalmazó barát eljárási rend hatékony működtetését is. Fontosnak tartom kiemelni, hogy a tényleges értelemben demokratikus, a nép akaratának leginkább megfelelő igazságszolgáltatási elvek és gyakorlat kialakítása, az igazságszolgáltatásban dolgozók folyamatos továbbképzése egyre nagyobb mértékben képes - modern kommunikációs technológiák hatalmas eszköztárának fejlesztésével - az emberek és a népek fokozódó tájékozottságát lehetővé tenni és tudásigényét, tudásszintjét kielégíteni.⁴⁵

Meggyőződésem, hogy az alternatív megoldási lehetőségek igénybevételét mindenek előtt és mindenek felett célszerű lenne biztosítani, hiszen nemzetközi megítélésünk, a módszeres kommunikációs stratégia alkalmazása, a nemzetközi befektetői a bizalmi jelleg erősítése ezt szükségszerűvé tenné. Sajnálatos módon az alternatív vitamegoldási módszerek gyakorlati alkalmazása ma Magyarországon viszonylag csekély, elenyésző mértékű, amely nemzetközi megítélésünkre is rányomhatja a bélyegét.

„Hajdanában, amikor még Így beszélt a magyar ember: "Ha per, úgymond, hadd legyen per!" (Ami nem volt éppen oly rég)...

Magyar ember fél a pörtül. Nincsen osztály, nincs egyesség, Hogy szép szóval meg ne essék.

A testvérek Összeférnek, Felebarát Mind jó barát:

Semmiségért megpörölni, Vagy megenni, vagy megölni Egymást korántsem akarja. De hol is akadna ügyvéd, Ki a fülemile fütyét Mai napság felvállalja?"

Arany János: A fülemile (1854)

---

⁴⁵ Vigh József, A büntető igazságszolgáltatás néhány alapelve, Jogelméleti Szemle, 2002/4. szám.